

УДК: 336.015 (075.8)

АНАЛІЗ ЗМІН ТА ТЕНДЕНЦІЙ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ

ANALYSIS OF CHANGES AND TRENDS IN THE BANKING SYSTEM AND THEIR IMPACT ON ECONOMIC PROCESSES

ЖАДАН О.А., ЛІТВИНОВА М.В.*

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

В статті проаналізовано тенденції у банківській системі та їх вплив на економічні процеси, що відбуваються в країні.

В умовах макроекономічної нестабільності банківська система України перебуває під впливом значної кількості чинників, які перешкоджають її нормальному розвитку та функціонуванню, а саме: політична та економічна нестабільність у країні, якість ризик-менеджменту в банках, рівень банківського менеджменту, тощо.

Значущу роль у подоланні кризових явищ та відновлення економічного зростання в країні має відігравати Національний банк. Використовуючи грошово-кредитні важелі він повинен стимулювати активізацію необхідних процесів в реальному секторі економіки.

Ключові слова: банки, банківська система, депозити, кредити, економічні процеси.

The article analyzes the trends in the banking system and their impact on the economic processes taking place in the country.

In the context of macroeconomic instability, the banking system of Ukraine is under the influence of a significant number of factors that impede its normal development and functioning, namely: political and economic instability in the country, the quality of risk management in banks, the level of bank management, etc.

The National Bank must play a significant role in overcoming the crisis and in restoring economic growth in the country. Using monetary instruments, he must stimulate the activation of the necessary processes in the real sector of the economy.

Key words: banks, banking system, deposits, credits, economic processes

Постановка проблеми у загальному вигляді. Банківська система є основою розвитку економіки. Будь які коливання, порушення стабільного функціонування банківської системи негативно позначаються на загальному стані економіки. Це спричинено тим, що всі процеси, які відбуваються впродовж економічного циклу, нерозривно пов'язані з діяльністю банківських установ.

Важливою складовою здійснюваних у країні економічних перетворень є становлення банківської системи ринкового типу і формування її правових основ, що є обов'язковою умовою ефективності функціонування економіки [6].

Банківська система справляє значний, різнобічний вплив на життєдіяльність суспільства. Вона не тільки забезпечує акумуляцію вільних коштів та їх залучення в обіг, але є і механізмом перерозподілу грошового капіталу, важливим елементом розрахунково-платіжного механізму господарської системи України.

Банківська система України знаходиться в процесі становлення, а її вивчення та аналіз мають важливе не тільки теоретичне, але й практичне значення для сучасної економічної науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вклад у вирішення фінансових проблем підприємств внесли відомі вітчизняні науковці В. Александров, В. Остапенко, С. Аржевітін, О. Малій, В. Сичов, Т. Шемет, Н. Циганова [1-6] та багато інших дослідників. Поряд з тим, питання забезпеченості виробничої та інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств фінансовими ресурсами залишаються актуальними.

* Науковий керівник – Малій О.Г., к.е.н., доцент

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз змін та тенденцій у банківській системі та їх вплив на економічні процеси, що відбуваються в країні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах макроекономічної нестабільності банківська система України перебуває під впливом значної кількості чинників, які перешкоджають її нормальному розвитку та функціонуванню, а саме: політична та економічна нестабільність у країні, зміна рейтингу країни відповідно до оцінок міжнародних рейтингових агентств, що прямо впливає на можливості банків вести свою діяльність з іноземними партнерами, якість ризик-менеджменту в банках, розвиток співробітництва з іноземними банками, рівень банківського менеджменту, тощо.

Значну роль відіграє довіра як до окремого банку, так і до банківської системи в цілому, хоча самостійно жоден комерційний банк не в змозі вплинути на ситуацію, що склалася сьогодні в Україні. Хитка довіра до банків спричинена перш за все невпевненістю населення у ліквідності банків та стійкості банківської системи. На це вплинули такі чинники: повторення кризових ситуацій та виникнення при цьому паніки у вкладників, неспроможність банків належним чином протидіяти кризовим явищам, нестійкий розвиток економіки в цілому [1].

Індикатором довіри до банківської системи є динаміка обсягів залучених банками депозитів (таблиця). Оскільки депозити є основним джерелом формування банківських ресурсів, то коливання їх обсягів призводить до нестабільної роботи банків. Вплив депозитів негативно позначається на ліквідності банків та здійсненні ними активних операцій. Значна частка ресурсної бази банків припадає на залучені кошти від юридичних та фізичних осіб. У структурі залучених ресурсів найбільша питома вага депозитів населення, їхня частка у загальному обсязі залучених коштів коливалася від 55 % до 66 %. Обсяги депозитів населення у гривні знижувались починаючи з 2013 р., і на кінець 1 кв. 2016 р. становили 193 165 млн. грн, що на 25 % менше, ніж на кінець 2013 р. [8]. Таку динаміку спричинило не лише падіння курсу гривні, а й зниження доходів населення та виведення з ринку 82 банків упродовж 2014-2016 рр.

Таблиця

Обсяги та структура депозитів, залучених банками України упродовж 2005-2017 рр.

Рік	Депозити фізичних осіб		Депозити юридичних осіб		Всього депозитів, млрд. грн.
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	
2005	75	55	60	45	135
2006	109	59	77	41	186
2007	167	59	117	41	284
2008	218	61	142	39	360
2009	214	64	121	36	335
2010	275	66	142	34	417
2011	310	63	181	37	491
2012	369	65	203	35	572
2013	442	66	228	34	670
2014	416	61	261	39	677
2015	389	55	318	45	707
2016	437	54	370	46	807
2017	479	56	380	44	859

*Джерело: розраховано за даними Національного рейтингового агентства «Рюрік» [9]

З метою призупинення впливу вкладів банки почали суттєво збільшувати процентні ставки за депозитами. У 2014 р. та на початку 2015 р. річні процентні ставки за строковими депозитами в національній валюті коливалися від 15 до 25 %, що зумовило як зростання вартості кредитних ресурсів, так і поглиблення ризиків у системі комерційних банків.

Висока вартість кредитних ресурсів та суттєве зниження економічної активності в реальному секторі економіки призвели до суттєвого зниження попиту на інвестиційні ресурси.

У розвинутій економіці банки є активними суб'єктами інноваційної діяльності, забезпечують не тільки її фінансування, а й зв'язок між іншими учасниками. Водночас поточна ситуація свідчить, що банківський кредит не став в Україні основним джерелом фінансування

інновацій [4]. На підтвердження вищезазначеного розглянемо показники офіційної банківської статистики щодо кредитної діяльності.

Так, станом на 01.04.2018 р. банківські активи становили 1295,8 млрд. грн. (на 01.01.2017 р. вони склали 1256,3 млрд. грн., на 01.01.2016 р. - 1254,4 млрд. грн.). Розмір кредитного портфеля на 01.04.2018 р. становив 1059,9 млрд. грн. (на 01.01.2017 він склав 1005,9 млрд. грн., на 01.01.2016 – 965,1 млрд. грн.) [8]. Понад 80 % усіх кредитів банки надавали в поточну діяльність позичальників, а інноваційна діяльність залишається поза увагою банків, про що свідчить мала частка довгострокових кредитів, спрямована в інвестиційну діяльність та у пріоритетні галузі економіки [5].

Низька зацікавленість банків у кредитуванні інвестиційних проектів у реальному секторі економіки суттєво обмежує потенціал відновлення вітчизняної економіки. [3].

Одним із основних чинників, який стримує довгострокове кредитування інвестиційних проектів, є недостатній обсяг та недосконала структура ресурсної бази банків, нестача довгострокових ресурсів.

Висновки. Будь які зміни у банківській системі мають вплив на економічні процеси, що відбуваються у країні. Значущу роль у подоланні кризових явищ та відновлення економічного зростання в країнах з розвинутою ринковою відіграє центральний банк, який має необхідні інструменти впливу, як на діяльність комерційних банків, так і через трансмісійний механізм на стан грошового ринку. Використовуючи грошово-кредитні важелі, центральний банк повинен впливати не лише на ситуацію на грошовому ринку, але й стимулювати активізацію необхідних процесів в реальному секторі економіки, зокрема через регулювання процентних ставок та допомогою механізму рефінансування комерційних банків.

Література.

1. Банківське кредитування в Україні: посткризове перезавантаження [Електронний ресурс]: монографія / **С.М. Аржевітін, Т.С. Шемет, Н.В. Циганова** та ін.; за заг. ред. **С.М. Аржевітіна**. – Київ : КНЕУ, 2017. – 407 с.
2. Банківська справа: Центральний банк і грошово-кредитна політика. Банківські операції : [у 5 т.] / **В.О. Сичов, В.Т. Александров, В.В. Астапенко** та ін.; за ред. **В.О. Сичова**. – Т. 1. – К.: НВП «АВТ лтд.», 2004. – 628 с.
3. **Малій О.Г.** Кредит як джерело фінансування агробізнесу / **О.Г. Малій** // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – 2016 – Вип. 172. – С. 132-141.
4. **Малій О.Г.** Методичний підхід щодо визначення ефективності банківського кредитування / **О.Г. Малій** // Економіка і управління. Науково-практичний журнал. – 2006. – № 5. – С. 102-106.
5. **Малій О.Г.** Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в Україні / **О.Г. Малій** // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – 2018 – Вип. 193 – С. 247-256.
6. **Малій О.Г.** Фінансові ресурси підприємств: джерела формування та ефективність використання / **О.Г. Малій** // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2013.– Вип. 137. – С. 308-311.
7. Матеріали офіційного сайту Асоціації незалежних банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nabu.ua/ru.html>
8. Матеріали офіційного сайту Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
9. Матеріали офіційного сайту Національного рейтингового агентства «Рюрік» Аналітичний огляд банківської системи України за I півріччя 2015 р. – Режим доступу: <http://www.rurik.com.ua>.

